

Євген Гуцало «Сім'я дикої качки» – твір про людину і світ крізь призму морально-етичних проблем

Автор: Заруцька Валентина Миколаївна,
вчитель української мови та літератури
НВК №26 м.Рівне

МЕТА: визначити морально-етичні проблеми твору, удосконалювати навички учнів складати цитатний план розповіді про події, сюжетний план; вчити пояснювати особливості композиції, виділяти кульмінацію; виховувати любов до природи, краси, добра.

ТИП УРОКУ: урок засвоєння нових знань і формування опорних умінь і навичок.

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ: текст твору, портрет письменника, ілюстративний матеріал, роздавальні картки для роботи в групах.

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ: експрес- опитування, рольова гра «Я актор», «Театр одного актора», «Продовжіть речення», робота в групах, бесіда, робота з текстом, «Мозковий штурм», ланцюжкове опитування, «Юні ілюстратори», різномірне домашнє завдання.
Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Експрес-опитування: настрої (колір) (обираємо).

2. Проблемне питання. У чому сенс життя?

3. Перевірка домашнього завдання (Виписати вислови з твору, прислів'я про життя, життєві цінності. Зачитують.)

Учитель. А які слова сказав юнакові дід Калуш? (У чому сенс/мета навчання?)

Актуальні вони? «Шукай пізнання у трьох коренях – у землі, з якої піднявся, у небі, до якого прагнеш, і у самому собі, у своїй душі». (Відкриваю на дошці. Записуємо у зошити.)

4. Актуалізація опорних знань. (Учень просить слова).

Театр одного актора (виступ письменника Євгена Гуцала).

- Діти, може у вас є запитання до письменника?
- Про що Ви писали? (Про природу)
- А вірші Ви писали?

(Поезія – прозріння трав і глоду,

Поезія – прозріння солов'їв,

Це світла інтуїція природи,

З якою я б зрівнятися хотів.)

II. Повідомлення теми, очікуваних результатів.

- Діти, я продовжу розмову, адже тема сьогоднішнього уроку: «Євген Гуцало. «Сім'я дикої качки» - твір про людину і світ крізь призму морально-етичних проблем».
- Які завдання постають перед нами?

Інтерактивний метод «Продовжіть речення»:

1. Будемо обговорювати та аналізувати ... (твір Є. Гуцало «Сім'я дикої качки»).
2. Спробуємо зрозуміти задум... (автора), актуальність... (проблем).
3. Милуватимемося багатством ліричної... (прози).
4. Розвиватимемо... (логічне мислення, спостережливість, уміння робити висновки, грамотно висловлювати думки).
5. Виховуватимемо у собі почуття ... (любові до природи, бережливого ставлення), риси ... (доброті, милосердя, зневажливого ставлення до жорстокості, брехні).

III. Презентація необхідної інформації, Опрацювання навчального матеріалу.

Створення проблемної ситуації.

- Як і кожен твір наше оповідання починається з назви ... (відповідь, чому так називається скажемо в кінці уроку)
- Про що йдеться у творі?
- Яке враження справило на вас оповідання?

Робота в групах. Завдання №1.

- Сім'я. Маленьке слово, а скільки в ньому закладено глибокого змісту! (2 хв. Відповідає лідер команди.)

I група. Чим є сім'я для кожного з Вас?

II група. Які ознаки справжньої сім'ї?

III група. Чи мають тварини, умовно кажучи, сім'ю?

IV група. Чим відрізняється сім'я людей від сім'ї тварин?

Робота з текстом (заповнення таблиці до кінця уроку, на дошці і у зошиті). Бесіда.

1. Зачитайте початок оповідання.
2. Якими художніми засобами автор передає красу ранкового лісу?
3. Які частини мови автор застосовує, щоб передати захоплення Юрка?

4. Знайдіть у тексті слова, які передавали б спокій у природі і в душі хлопчика. (Автор проводить паралель між світом людини і природи. Паралелізм – порівняння.)
5. Що робить хлопчика щасливим?
6. Чому Юрко не втримався, щоб не крикнути? (Складаємо цитатний план.)
7. Як ми назвемо перший пункт цитатного плану? («Як добре, як щасливо було Юркові!»)
8. Яким сюжетно-композиційним елементом починається твір? (Експозиція.)

Рольова гра «Я актор». Інсценування фрагменту твору.

«Гуп-гуп-гуп, - почулося за спиною...» (Група учнів підготувала інсценізацію епізоду зустрічі Юрка і Тосі).

9. Сцена, яку ми бачили в сюжетній схемі, - це ... (експозиція).
10. Як ви гадаєте, чому Юрко не взяв Тосю з собою?
11. Чому дівчинка пішла за ним?
12. Чому Тося винна у всіх бідах Юрка?
13. Назвіть пункт плану. (2 «Це через тебе риба не ловиться!»)

Інтергра «Театр одного актора».

Учитель. Хто хоче побути в ролі Юрка і розповісти Тосі про себе. Слово Юркові.

14. Чому Юрко брехав?
15. Чому люди обманюють? Що було далі.
16. Сформулюйте наступний пункт плану. (3. «Це я набрехав...»)

Робота в групах. Завдання №2. (Знайдіть епізод про появу качиної сім'ї. Прочитайте виразно, передавши страх і безпомічність. с.195 ілюстрація в підручнику.)

I група. Що відчуває в цей момент мама-качка?

II група. Що відчувають каченята?

III група. Що відчуває мати, коли втрачає дитину?

IV група. Що відчуває дитина, яка загубилася?

17. Чому каченята не реагують на опіку Юрка? (Зав'язка.)
18. Як назвати наступний пункт? (4. «На них чекала неволя».)
19. Чому в Тосі боліла душа? Що вона вирішує?
20. Де кульмінація у творі? Зачитайте.
21. Сформулюйте наступний пункт плану. (5. «Пливіть, рідні, пливіть...»)
22. Із чим порівнює автор каченят? (Квітки кульбаби.)

23. Юрко зостався сам. Це у сюжетній схемі... (розв'язка).

24. Останній пункт плану (б. «... він не знав, чи підійде вона.»)

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм».

Учитель. Визначити ідею твору та його проблеми.

Ідея – засудження жорстокості, бездушного ставлення до природи, байдужості; возвеличення доброти, чуйності, милосердя.

Проблеми:

- охорона й збереження дикої природи,
- проблема дружби,
- добра і зла,
- людина і природа,
- людина і людина, серед людей та інші.

IV. Рефлексивно- оцінювальний етап.

Ланцюжкове опитування.

- Чому оповідання названо «Сім'я дикої качки»?
- Юні ілюстратори уже спробували відтворити своє уявне бачення на папері. (Розвішують малюнки.)
- А ніхто не поцікавився інформацією про «качок» в енциклопедії чи книзі про тварин? Ми повернемося на наступному уроці.
- Чи зустрічали ми раніше таких героїв? (Це хлопчики-підберезники з оповідання «Лось», Павлик з оповідання С. Черкасенка «Маленький горбань», Сашко з кіноповісті «Зачарована Десна»).

Домашнє завдання. Створити асоціативний портрет Юрка і Тосі (по варіантах). Напишіть лист Юркові, де ви висловлювали б свою оцінку його вчинку і побажання як спілкуватися з ровесниками, природою.